

Iz povijesti hrvatskih visokoškolskih knjižnica - 65 godina Knjižnice Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci

Moslavac, Aleksandra

Source / Izvornik: **Knjižničarstvo : glasnik Društva knjižničara Slavonije, Baranje i Srijema, 2018, 22, 45 - 64**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:880683>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-10**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

**IZ POVIJESTI HRVATSKIH VISOKOŠKOLSKIH KNJIŽNICA –
65 GODINA KNJIŽNICE FILOZOFSKOG FAKULTETA SVEUČILIŠTA
U RIJECI**

From the History of Croatian Higher Education Libraries -
65 years of Libraries of the Faculty of Humanities and Social
Sciences, University of Rijeka

Aleksandra Moslavac
Knjižnica Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci
amoslavac@ffri.hr

UDK /UDC **027.7(497.561)(091)**
Stručni rad / Professional paper
Primljeno/Received: 27.11.2018.

Broj
bibliografske
jedinice

312

Sažetak

Rad prikazuje djelatnost Knjižnice Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci kroz povijest. Povijest Knjižnice prikazana je u okviru sažetog retrospektivnog prikaza nastanka visokoškolskih knjižnica i razvoja visokoškolskog knjižničarstva u Hrvatskoj i u Europi, s osvrtom na povijest visokoškolskog knjižničarstva na riječkom području. Radom je ukazano na važnost sustavnog proučavanja povijesnih činjenica i podataka o visokoškolskim knjižnicama, koje imaju mnoge specifičnosti vrijedne razmatranja s aspekta informacijskih, obrazovnih i povijesnih znanosti kao i kulturne baštine.

Ključne riječi: Knjižnica Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, sustav visokog obrazovanja, visokoškolske knjižnice, povijest visokoškolskog knjižničarstva

Summary

The paper provides the activity of the Library of the Faculty of Humanities and Social Sciences in Rijeka through history. History of the Library is demonstrated in the context of a concise retrospective historical outline of foundation of academic libraries and the development of academic librarianship in Croatia and Europe, with regard to the history of academic librarianship in Rijeka area. The paper emphasized the importance of systematic study of historical facts and data on higher education libraries, which have many specifics valuable to be surveyed from informational, educational and history science aspects also cultural heritage.

Keywords: Library of the Faculty of Humanities and Social Sciences in Rijeka, higher education system, academic libraries, history of academic librarianship

Uvod

U uvodniku zbornika sa stručnog skupa *Iz povijesti naših knjižnica* održanog 2007. godine u Daruvaru, pišući o važnosti sustavnog proučavanja povijesti knjižnica u Hrvatskoj, znameniti istraživač povijesti knjige i knjižničarstva u Hrvatskoj profesor Aleksandar Stipčević ustvrdio je da: „...do danas nije napisana jedna velika, sveobuhvatna sinteza o povijesti knjižnica u Hrvatskoj, pa čak nemamo napisanu ni jednu skraćenu sintezu...“¹ navodeći potom da su „napisane mnoge vrlo vrijedne monografije i znanstveni članci o pojedinim knjižnicama.“², a što se osobito odnosi na povijest hrvatskih visokoškolskih knjižnica, o kojima nema mnogo literature, možda i stoga što su usustavljene u organizirane cjeline institucija kojima pripadaju, a o kojima su već napisani povijesni prikazi i u okviru kojih se često mogu pronaći bilješke ili kratke crtice o knjižnicama. Naglašavajući povijesni aspekt u uvodnom ćemo dijelu ovoga rada ukratko prikazati razvoj hrvatskog visokoškolskog knjižničarstva i sustava visokog školstva u širem kontekstu europskog okruženja. U nastavku rada predstaviti će se djelovanje i povijest Knjižnice Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, visokoškolske knjižnice koja je u 2018. godini obilježila 65 godina postojanja. Prikazom rada Knjižnice osvrnut će se i na posebnosti visokoškolskog knjižničarstva riječkog područja te na ulogu knjižnične djelatnosti u sustavu visokog školstva nekada i danas.

Promatra li se razvoj hrvatskog visokoškolskog knjižničarstva kroz povijest, može se zaključiti da je uvelike određeno pripadnošću hrvatskih povijesnih prostora srednjoeuropskom kulturno-civilizacijskom krugu te se, po uzoru na ostale europske zemlje, izgrađivalo usporedo s osnivanjem visokoškolskih ustanova, razvojem znanstveno-nastavne djelatnosti i porastom obrazovnih, intelektualnih i kulturnih

¹ Stipčević, Aleksandar. O važnosti sustavnog proučavanja povijesti knjižnica u Hrvatskoj. Stručni skup *Iz povijesti naših knjižnica*, Daruvar, 16. studenoga 2007. : zbornik radova / uredili Zorka Renić i Ilija Pejić. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo ; Bjelovar : Društvo knjižničara Bilogore, Podravine i Kalničkog prigorja, 2009. Str. 1.

² Isto

interesa. Prve europske visokoškolske knjižnice počinju se pojavljivati istovremeno s osnivanjem srednjovjekovnih sveučilišta, čemu je zasigurno pridonio izum tiskarskog stroja i tiskarstva. Međutim, prema Moodieju, jamstvo opstanka visokoškolskih knjižnica nije bila pojava tiskane knjige, već pedagoška uloga koju su knjižnice ostvarile tek više od dva i pol stoljeća nakon uvođenja tiska.³ Pedagoška ideja pokretač je visokog školstva i na našim prostorima, a prva prava ekspanzija dogodila se u srednjem vijeku, kada je osnivanje obrazovnih ustanova uglavnom bilo vezano uz crkvene redove: benediktince, dominikance, cistercite, franjevce, pavline i isusovce.⁴ U početku su redovnici promicali znanja, prirodne nauke i humanistička načela u samostanskim školama koje su bile namijenjene obrazovanju klera, međutim, kasnije se osnivaju i katedralne škole za teološko obrazovanje puka te škole, gimnazije, kolegiji, sjemeništa i internati za studente. Obrazovne ustanove crkvenih redova u pravilu su imale knjižnice s malim brojem knjiga vjerskog karaktera, no sve do pojave državnih škola crkvene škole odigrale su ključnu ulogu u počecima obrazovanja i postale snažan temelj pismenosti u kasnijim razdobljima.⁵ Na riječkom području akademska tradicija započinje s osnivanjem Isusovačkog kolegija 1626. godine, pri kojemu se vrlo brzo osniva gimnazija s knjižnicom, pa se ta godina ujedno smatra i početkom riječkog visokoškolskog knjižničarstva.⁶ Iz ovih se ustanova iste godine osniva Sveučilište, koje biva temeljem ranog riječkog intelektualnog i znanstvenog razvoja.⁷

Novе smјerove donosi devetnaesto stoljeće kada su demokratski procesi pokrenuli reforme školstva, širenje znanosti i razvoj građanskog društva, dok je knjižničarstvo nadahnuto prosvjetiteljskim zamislima i popularizirano od strane intelektualne i kulturne elite krenulo pratiti suvremene pravce razvoja društva.⁸ Ovo razdoblje smatra se

³ Moodie, Gavin. Gutenberg's effects on universities. // *History of Education*, 4, 43(2014), str. 456-457. URL: <http://dx.doi.org/10.1080/0046760X.2014.930186> (2018-10-08)

⁴ *Povijest školstva i pedagogije u Hrvatskoj.* / Franković, Dragutin (ur.). Zagreb : Pedagoško-književni zbor, 1958. Str. 15-19.

⁵ Hebrang Grgić, Ivana. *Kratka povijest knjižnica i nakladnika.* Zagreb : Ljevak, 2018. Str. 32.

⁶ Lukežić, Irvin. *Književnopovijesne vedute.* Pula : Istarski ogranak Društva hrvatskih književnika, 2010. Str. 14-15.

⁷ Stipanov, Josip. *Povijest knjižnica i knjižničarstva u Hrvatskoj.* Zagreb : Školska knjiga, 2015. Str. 80.

⁸ Usp. Minter, Catherine. *Academic library reform and the ideal of the librarian in England, France, and Germany in the long nineteenth century* // *Library & Information History* 29, 1(2013), 19-37. URL: <https://doi.org/10.1179/1758348912Z.0000000026>, str. 24. Autorica navodi da je u prvim desetljećima

vremenom začetka knjižnične znanosti i dok se s jedne strane sustavi katalogizacije i klasifikacije razvijaju i unapređuju, a knjižničarske kompetencije i odgovornosti rastu, tehnički i organizacijski aspekti visokoškolskog knjižničarstva još uvijek nisu bili dovoljno funkcionalni.⁹ Hrvatske visokoškolske knjižnice u devetnaestom stoljeću bilo je teško odijeliti od znanstvenih i specijalnih knjižnica, koje su osnivane prema potrebama institucija u kojima se odvijao znanstveni i stručni rad, a to su najčešće bile akademije, muzeji, arhivi i stručna društva.¹⁰

Nakon kompleksnih povijesno-političkih zbivanja u prvoj polovini dvadesetog stoljeća, pedesete godine obilježene su nastojanjima za poboljšanjem općih uvjeta u školstvu i obrazovanju. Godine 1957. objavljen je prvi republički *Zakon o Sveučilištima* te se temeljem toga pristupilo izradi statuta i ostalih dokumenata za sveučilišta i fakultete.¹¹ Nakon Sveučilišta u Zagrebu, u skladu s europskim tendencijama razvoja visokog školstva, u Hrvatskoj se širi mreža suvremenih visokih učilišta te se osnivaju Sveučilište u Rijeci (1973.), Sveučilište u Splitu (1974.) i Sveučilište u Osijeku (1975.). Usporedo s osnivanjem sveučilišta, hrvatske se znanstvene knjižnice postupno preimenuju u sveučilišne. U Rijeci je 1948. godine, od Gradske biblioteke (Biblioteca Civica), nastala Znanstvena (Naučna) knjižnica,¹² koja je kasnije preimenovana u današnju Sveučilišnu knjižnicu.¹³ Vrijeme je to značajnije ekspanzije knjižničarstva u Hrvatskoj. Uz osuvremenjivanje knjižnične infrastrukture u knjižnicama se zapošljava i sve veći broj djelatnika s visokom spremom, iako još ne postoji formalno obrazovanje knjižničara na toj razini.¹⁴ Pojavljuje se niz pravilnika i priručnika koji se najčešće izrađuju za potrebe pojedinih knjižnica, a kasnije ih ostale knjižnice preuzimaju i prilagođavaju za uporabu.¹⁵ U prilog tvrdnji o razvoju i napretku hrvatskog knjižničarstva ide i *Zakon o bibliotekama*¹⁶ iz 1960. godine. Zakonom

devetnaestog stoljeća nagli uspon obrazovne reforme utjecao na ideju otvaranja knjižnica javnosti. (2018-10-08)

⁹ Isto, str. 25.

¹⁰ Stipčević, Aleksandar. Povijest knjige. Zagreb : Matica hrvatska, 2006. Str. 705.

¹¹ Usp. Franković, Dragutin (ur.). Nav. dj. Str. 505.

¹² Pelc, Milan. Pismo - knjiga - slika. Zagreb : Golden marketing, 2002. Str. 286.

¹³ Stipanov, Josip. Nav. dj. Str. 81.

¹⁴ Švenda-Radeljak, Ksenija. Obrazovanje i status knjižničara u Hrvatskoj do uvođenja studija bibliotekarstva. Zagreb : Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2018. Str. 109.

¹⁵ Npr. Pravilnik o državnim ispitima / Nacionalna knjižnica, 1949.; Pravilnik za popisivanje građe / Gradska knjižnica Zagreb, 1957.; Nacrti Pravilnika za izradbu abecednih kataloga / E. Verona. Nacrti se počinju objavljivati već 1962., dok je prvo izdanje prvoga dijela Pravilnika objavljeno 1970. godine

¹⁶ Zakon o bibliotekama. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 6, 3/4(1960), str. 75-81.

su propisane vrste knjižnica, a fakultetske knjižnice svrstavaju se u odredbe zakona o specijalnim knjižnicama.

Osamdesetih godina dvadesetog stoljeća hrvatski visokoškolski sustav, pod utjecajem političkih i ekonomskih prilika, usmjeren je na ciljeve razvijanja i unapređivanja obrazovnih, gospodarskih i kulturnih potreba države i stanovništva. Međutim, politika razvoja sustava visokoškolskih knjižnica i njihova društvena i edukacijska uloga još uvijek nije bila zadovoljavajuće definirana,¹⁷ a važnost visokoškolske knjižnice vrednovana je u onoj mjeri u kojoj se usklađivala sa zahtjevima nastavnog i znanstvenog rada matične institucije.¹⁸ Prema objavljenim statistikama i podacima Nacionalne i sveučilišne biblioteke zabilježeno je da su tada u Hrvatskoj djelovale 93 visokoškolske knjižnice, a Riječko je sveučilište po broju visokoškolskih knjižnica slijedilo odmah iza Zagrebačkog.¹⁹ Na riječkom Sveučilištu djeluje niz fakulteta s već formiranim knjižnicama, knjižničnim fondovima i uslugama, pa tako 1986. godine Knjižnica Ekonomskog fakulteta posjeduje fond od 31.151 svezaka knjiga i 6.866 svezaka časopisa i novina, Fakultet graditeljskih znanosti 3.081 svezak knjiga, Fakultet za pomorstvo i saobraćaj 16.494 svezaka knjiga i 2.658 svezaka časopisa, Medicinski fakultet 16.775 svezaka knjiga i 508 časopisa i Pravni fakultet 6.063 svezaka knjiga i 144 sveska časopisa. Knjižnica koja je tema ovoga prikaza, tada Knjižnica Pedagoškog fakulteta u Rijeci, posjeduje fond od 56.324 svezaka knjiga i 5.537 svezaka časopisa,²⁰ što je po veličini fonda tada čini najvećom visokoškolskom knjižnicom na Sveučilištu u Rijeci.

U posljednjem desetljeću dvadesetog stoljeća, uspostavom Republike Hrvatske pristupilo se izradi legislative koja je u potpunosti slijedila europske primjere u obrazovnim reformama. Izrada Hrvatskoga nacionalnog obrazovnog standarda i potpisivanje Bolonjske deklaracije 2001. godine,²¹ prekretnice su koje su otvorile puteve suradnje europskih i hrvatskih visokih učilišta. Mobilnost, akreditacije, vrednovanja kvalitete i znanstvene produktivnosti, značajke su suvremenog visokog školstva u kojemu

¹⁷ Aparac-Gazivoda, Tatjana.; Turčin, Vesna. Osvrti na sveučilišne bibliotečne sustave : 1. dio // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 30, 1-4(1987), str. 1, 5.

¹⁸ Aparac-Gazivoda, Tatjana.; Turčin, Vesna. Osvrti na sveučilišne bibliotečne sustave : 2. dio // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 31, 1-4(1988), str. 2.

¹⁹ Sečić, Dora.; Turčin, Vesna. Nacionalna i sveučilišna biblioteka u Zagrebu – realizacija knjižnice s dvojnomo funkcijom // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 34, 1-4(1991), str. 26.

²⁰ Vodič kroz biblioteke i INDOK centre Rijeke. Rijeka : Društvo bibliotekara Rijeka, 1986. Str. 57-61.

²¹ Agencija za znanost i visoko obrazovanje. Bolonjski proces. URL: <https://www.azvo.hr/hr/visoko-obrazovanje/bolonjski-proces> (2018-10-02)

participira i hrvatsko visokoškolsko knjižničarstvo, koje je svoju prvobitnu pedagošku ulogu nadogradilo i proširilo u kompleksnu zadaću potpore znanstvenom i istraživačkom radu te zadovoljenju informacijskih potreba korisnika.

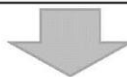
Ovaj kratki pregled visokoškolskog knjižničarstva uvod je u daljnji tekst u kojem predstavljamo rad Knjižnice Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci od osnutka do današnjih dana. Knjižnica je u više od šest desetljeća dugoj povijesti bila svjedokom brojnih promjena zadaća i uloga visokoškolske knjižnice u akademskom okruženju. Tematske cjeline koje prikazuju rad Knjižnice podijeljene su u razdoblja prema dinamici promjena matičnih institucija u okviru kojih je Knjižnica djelovala.

Knjižnica Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci

Knjižnica Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci utemeljena je s osnivanjem prve matične ustanove – Više stručne pedagoške škole (VSPŠ), 1953. godine. Tijekom povijesti Knjižnica je djelovala pri više institucija i na više lokacija, što je neuobičajeno za visokoškolske knjižnice, no unatoč dislociranosti, integritet Knjižnice nikada nije bio upitan i uvijek se poimala kao jedna knjižnica. Knjižnica kakva danas djeluje nastala je 1977. godine spajanjem dviju knjižnica, Knjižnice Fakulteta industrijske pedagogije (Knjižnica 1) i Knjižnice Pedagoške akademije Rijeka (Knjižnica 2).²² Brojne promjene organizacijskih oblika matične institucije Knjižnice ispreplitale su se vremenski i lokacijski, pa je rekonstrukciju institucija prethodnica današnjeg Filozofskog fakulteta najprimjerenije prikazati grafički (slika 1).

²² Knjižnice su kolokvijalno nazivane „Knjižnica 1“ i „Knjižnica 2“ upravo stoga što je Knjižnica djelovala dislocirano, no knjižnično je poslovanje bilo centralizirano i rad se koordinirao u svim segmentima

Kronološki prikaz prethodnica matičnih institucija Knjižnice		
Godina	KNJIŽNICA 1	KNJIŽNICA 2
1953.	VSPŠ – Viša stručna pedagoška škola	
1960.		Pedagoška akademija Rijeka
1961.		Pedagoška akademija Pula (podružnica Knjižnice)
1962.	VIPŠ – Visoka industrijsko pedagoška škola	
1963.		Pedagoška akademija Gospić (podružnica Knjižnice)
1972.	FIP – Fakultet industrijske pedagogije	
1977.	PFR – Pedagoški fakultet Rijeka	
1998.	FFR - Filozofski fakultet u Rijeci	
2011.	FFRI – Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci	

Slika 1. Kronološki prikaz matičnih institucija Knjižnice

Od 1953. do 1960. godine

Početak rada Knjižnice seže u 1953. godinu, kada je osnovana Viša stručna pedagoška škola (VSPŠ) u Rijeci. Kako je navedeno u uvodu, druga polovica dvadesetog stoljeća obilježena je napretkom knjižničarstva ali i porastom materijalnih i kulturnih nastojanja u svim segmentima društva. Osnivaju se brojne obrazovne institucije, među kojima i VSPŠ koja započinje s radom u listopadu iste godine i na kojoj se istovremeno uspostavlja rad knjižničnog odjela. Ova Knjižnica prva je od prethodnica današnje Knjižnice (kasnije nazvana Knjižnica 1), a djelovala je samostalno pri dvije institucije sve do osnivanja Pedagoške akademije u Rijeci 1960. godine.²³ Novoosnovana Knjižnica u prvoj fazi djelovanja organizira infrastrukturu, nabavlja knjižničnu građu, započinje s inventarizacijom knjižnične građe i upisom prvih korisnika. Fond knjižnice oblikovan je u skladu s nastavnim sadržajima i u prvom desetljeću rada dosegao je broj od 9.585 svezaka knjiga i 360 godišta časopisa. Knjižnica je primala 64 naslova domaćih i 42 naslova stranih časopisa,²⁴ a u razdoblju postojanja Više stručne pedagoške škole do 1962. godine, diplomiralo je 811 studenata,²⁵ od kojih je većina koristila usluge Knjižnice.

²³ Osnivanjem Pedagoške akademije 1960. godine započinje s radom i Knjižnica 2

²⁴ Visoka industrijsko-pedagoška škola Rijeka : 1953-1963. / Gjivović, Teddy (ur.). Rijeka : VIPŠ, 1963. Str. 22.

²⁵ Filozofski fakultet u Rijeci. / Stolac, Diana (ur.). Rijeka : Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci, 2000. Str. 15.

Kada se 1962. godine Viša stručna pedagoška škola reorganizirala u Višu industrijsko-pedagošku školu (VIPŠ), pred Knjižnicu su postavljeni novi zahtjevi, tim više jer se već 1966. godine prelazi s dvogodišnjeg na četverogodišnji studij, što je ovu instituciju svrstalo u sustav visokoškolskih institucija, a nova konfiguracija nastavno-obrazovnog procesa zahtijevala je i prilagodbu knjižničnog poslovanja. Knjižnica je, uz Pedagoški servis i Didaktički praktikum, ustrojbeno pripadala Nastavno-tehničkim jedinicama VIPŠ-a. Što se knjižnične djelatnosti tiče, osim što je već tada postojala čitaonica za samostalni rad studenata, zabilježeno je i da je Knjižnica povremeno izdavala publikaciju Bibliografske informacije te dvomjesečno objavljivala Popis novih knjiga.²⁶

Od 1960. do 1972. godine

Dijakronijski niz predstavljanja matičnih institucija prethodnica današnje Knjižnice Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci vraćamo u 1960. godinu, u kojoj je osnovana prva pedagoška akademija u Hrvatskoj – Pedagoška akademija u Rijeci, na kojoj se istovremeno osniva i Knjižnica (Knjižnica 2). Napredovanjem znanstvenih i gospodarskih aktivnosti stvorila se potreba za obrazovnim stručnjacima te je na inicijativu tadašnje zakonodavne i izvršne vlasti u sljedećim godinama utemeljen niz visokoškolskih institucija pri kojima se obrazovao nastavnički kadar. Tako je, osim Pedagoške akademije u Rijeci, 1961. godine započela s radom Pedagoška akademija u Puli, a 1963. Pedagoška akademija u Gospiću. Za ovaj prikaz to je važno navesti stoga što su na Akademijama u Puli i Gospiću također oformljeni knjižnični odjeli koji su, nakon što se od navedenih Akademija 1977. osnovao Pedagoški fakultet u Rijeci (PFR), postale dijelom Knjižnice Pedagoškog fakulteta (Knjižnica 2). Podaci o radu Knjižnice za vrijeme djelovanja Pedagoške akademije govore o tome kako je Akademija pri osnivanju imala određenih poteškoća s prostorom, pa je tako Knjižnica dva puta izmještena iz namijenjenog prostora, dijelom zbog povećanja knjižničnog fonda, a dijelom i zbog neadekvatnosti prostora. U Izvještaju o radu Akademije za razdoblje 1960./64. nalazi se izvješće Komisije za biblioteku u kojemu se navode statistički podaci o radu Knjižnice u akademskim godinama 1962./63. i 1963./64. te se spominje da je u čitaonici radilo 2.428

²⁶ Usp. Gjivović, Teddy. (ur.). Nav. dj. Str. 22.

studenta, koji su se služili sa 781 knjigom i 730 časopisa, dok je izvan čitaonice 4.284 korisnika posudilo 6.878 knjiga.²⁷

Knjižnica je 1970. smještena u prizemlje zgrade Akademije, što je predstavljalo privremeno rješenje koje se tada činilo zadovoljavajućim, međutim, veličina fonda već je za nekoliko godina ponovo predstavljala problem. Unatoč problemima s prostorom, Knjižnica je imala dvije čitaonice, jednu namijenjenu studijskom radu i drugu namijenjenu čitanju i učenju. Osim toga, zabilježeno je da se 1972. godine knjižnični fond sastojao od 18.803 svezaka knjiga i godišta časopisa te zbirke diplomskih radova, dokumentacije i izdanja institucije, a u Knjižnici su bila zaposlena tri djelatnika.²⁸

Studij bibliotekarstva u Rijeci

Ono što ovo razdoblje djelovanja Knjižnice čini važnim s aspekta knjižničarstva jest podatak da je u razdoblju od osnutka do integracije triju Akademija u Pedagoški fakultet u Rijeci među diplomantima ove institucije diplomiralo i 109 nastavnika hrvatskoga jezika s bibliotekarstvom, tri nastavnika engleskog jezika s bibliotekarstvom i jedan nastavnik njemačkog jezika s bibliotekarstvom. Tradicija obrazovanja knjižničara u Rijeci započela je raspravom na sastanku Društva bibliotekara Hrvatske u lipnju 1964., gdje je donesena odluka o uspostavi kolegija bibliotekarstva koji će se izvoditi na Pedagoškoj akademiji u Rijeci, a za koji je predviđeno za današnje prilike skromnih 12 sati po semestru, što je iznosilo ukupno 48 sati predavanja godišnje.²⁹ Pionirka hrvatskog i riječkog knjižničarstva - Tatjana Blažeković, tada zaposlena kao ravnateljica Naučne biblioteke u Rijeci (danas Sveučilišne), bila je jedna od najzaslužnijih osoba za pokretanje ovog kolegija, a kasnije i studija s programom visokoškolske razine. U osvrtu na osnivanje kolegija navodi da je prednost ovog kolegija u tome što je Pedagoška akademija na kojoj se izvodi smještena u zgradi gdje već postoje dvije „*dobro stručno postavljene biblioteke*“³⁰ te je tako u svom izvješću posredno spomenula i knjižnicu Pedagoške akademije.³¹ Vrlo

²⁷ Izvještaj o radu za razdoblje 1960.-1964. Rijeka : Pedagoška akademija Rijeka, 1964. Str. 24.

²⁸ Pedagoški fakultet Rijeka : 1953-1988. / Rosić, Vladimir (ur.). Rijeka : Pedagoški fakultet, 1988. Str. 20.

²⁹ Blažeković, Tatjana. Kolegij bibliotekarstva na pedagoškoj akademiji u Rijeci. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 11, 1-2(1965), str. 67.

³⁰ Isto

³¹ Druga knjižnica koju spominje Tatjana Blažeković je knjižnica Osnovne škole „Nikola Tesla“ koja je bila smještena u istoj zgradi s Pedagoškom akademijom. Od 1969. godine škola je uz osnovnu djelatnost bila i vježbaonica Pedagoške akademije

brzo, već od iduće akademske godine 1965./66., osniva se studijska grupa hrvatskosrpskog jezika s bibliotekarstvom te obrazovanje knjižničara postaje dio redovitog studija, s 280 sati nastave godišnje.³² U Izvještaju o radu Akademije iz 1965./66. navodi se da je uspostavljena nova studijska jedinica – hrvatskosrpski jezik s bibliotekarstvom. Prema istom Izvještaju, smatralo se da je novi studijski program kompromis između dvopredmetnog i jednopredmetnog studija i zadovoljavajuća nadopuna studiju jezika i književnosti te da će obrazovati „dobre kadrove školskim, rajonskim, gradskim i seoskim bibliotekama.“³³ Prema Nastavnom programu iz 1968./69. godine na studiju hrvatskosrpskog jezika s bibliotekarstvom izvodili su se sljedeći knjižničarski kolegiji: *Bibliotekarsko poslovanje, povijest knjige, povijest knjižnica; Rad s čitačima, zakoni o bibliotekarstvu, bibliografija, zaštita i čuvanje knjiga; Katalozi i katalogizacija; Školske biblioteke i rad s njima.*³⁴

Uz aktivnu ulogu u pokretanju studija bibliotekarstva Tatjana Blažeković³⁵ je u siječnju 1966. godine imenovana za predsjednicu Komisije za biblioteku i rad Biblioteke Pedagoške akademije u Rijeci te usko surađuje i s Komisijom za organizaciju i unapređenje nastave. Aktivno radi na izradi Pravilnika o radu biblioteke te promovira načelo da se „bez dobro uređene biblioteke i funkcionalno obrađenog knjižnog fonda ne može u potpunosti odvijati ni nastava“.³⁶ Za vrijeme boravka u Rijeci, od 1947. do umirovljenja 1976. godine, područje njezinog profesionalnog interesa velikim je dijelom bilo usmjereno na akademsku izobrazbu knjižničara, što je ostavilo neizbrisiv trag u riječkom i hrvatskom knjižničarstvu.³⁷ Ranije spomenuti kolegij bibliotekarstva izvodio se punih 14 godina, a 2012. godine, na Filozofskom fakultetu u Rijeci, tradicija se nastavila otvaranjem Studija knjižničarstva, specifičnom po tome što je studijski program povezivao sadržaje polja informacijskih znanosti s poljem filologije, granom kroatistike.

³² Blažeković, Tatjana. Školovanje viših knjižničara na Pedagoškoj akademiji u Rijeci od školske godine 1964./65. do školske godine 1977./78. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 24, 1-4(1979-1980), str. 96.

³³ Izvještaj o radu škole u 1965./66. godini. Rijeka : Pedagoška akademija u Rijeci, 1967., str. 8.

³⁴ Izvještaj o radu škole u 1968./69. godini. Rijeka : Pedagoška akademija u Rijeci, 1970., str. 22.

³⁵ Isto, str. 71-72. U popisu stalnog nastavnog osoblja Akademije, kraj imena Tatjane Blažeković navedeno je da je kao profesor više škole predavala Osnove bibliotekarstva u grupi Hrvatskosrpski jezik i Hrvatskosrpski jezik s bibliotekarstvom; nadalje se navode članstva u tijelima i suradnje: član Komisije Društva bibliotekara Hrvatske za obrazovanje bibliotekara u Zagrebu; predsjednik Komisije za biblioteku PA Rijeka; član Savjeta PA Rijeka; član Komisije za bibliotekarstvo i skripta Savjeta Zajednice visokoškolskih ustanova u Rijeci; suradnik Zavoda za unapređenje osnovnog obrazovanja u Rijeci i SRH, suradnik Sjevernojadranskog instituta u Rijeci pri izradi bibliografije Istre, Rijeke i Kvarnerskih otoka.

³⁶ Isto, str. 32.

³⁷ Usp. Švenda-Radeljak, Ksenija. Nav. dj. Str. 182.

Ističući potrebu i važnost obrazovanja knjižničara, Tatjana Blažeković je još daleke 1968. godine vizionarski ustvrdila: „...da u pogledu školovanja knjižničara na pedagoškim akademijama ne treba misliti samo na rutinerski posao nego i na široki kulturni, pedagoški i psihološki horizont koji taj kadar mora imati.“³⁸

Od 1972. do 1977. godine

Usporedo s aktivnostima Knjižnice na Pedagoškoj akademiji, Knjižnica koja djeluje pri Višoj industrijsko-pedagoškoj školi (Knjižnica 1) prolazi kroz promjene jer matična institucija mijenja strukturu i preustrojava se u Fakultet industrijske pedagogije (FIP). Za riječki visokoškolski sustav ovo su godine prosperiteta jer, kao što je već ranije navedeno, 1973. godine osnovano je Sveučilište u Rijeci koje je objedinilo postojeće visokoškolske ustanove nastavljajući znanstveni i obrazovni rad na višestoljetnoj akademskoj tradiciji.³⁹ Ova je godina također bila važna i za visokoškolsko knjižničarstvo jer je na snagu stupio *Zakon o bibliotečnoj djelatnosti i bibliotekama*,⁴⁰ koji nije donio značajnije promjene koje se tiču visokoškolskih knjižnica, osim terminoloških, pa je tako umjesto „fakultetskih biblioteka“ propisan termin „biblioteke visokoškolskih ustanova“.

Od 1977. do 1998. godine

Pedagoški fakultet u Rijeci (PFR) nastaje 1977. godine, sjedinjavanjem četiriju prije spomenutih institucija: Fakulteta industrijske pedagogije i triju Pedagoških akademija u Rijeci, Puli i Gospiću. Ova je godina značajna i smatra se godinom formalnog spajanja jer Knjižnica, iako i dalje smještena na više lokacija (u Rijeci na adresama Omladinska 14 (slika 2) i Ivana Klobučarića 1 (slika 3) te odjelima u Puli i Gospiću), po prvi puta ima zajedničku matičnu instituciju. Nakon više od dva desetljeća rada, u veljači 1998. godine, Pedagoški fakultet u Rijeci konstituirao se u Filozofski fakultet u Rijeci (FFR), a Knjižnica i dalje djeluje na lokacijama u Rijeci i Gospiću. Nedugo nakon toga, odjel Knjižnice u Puli pripaja se sastavu novoosnovanog Filozofskog fakulteta u Puli, dok odjel u Gospiću i dalje

³⁸ Blažeković, Tatjana. Prikaz školovanja knjižničarskog kadra na Pedagoškoj akademiji u Rijeci. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 14, 3-4(1968), str. 282.

³⁹ Povijest UNIRI. URL:

https://www.uniri.hr/index.php?option=com_content&view=article&id=147%3Aosnivanje-i-preustroj-sveucilista&catid=80%3Apovijest&lang=hr (2018-10-09)

⁴⁰ Zakon o bibliotečnoj djelatnosti i bibliotekama. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 19, 1/4(1973), 155-163.

djeluje pri Filozofskom fakultetu u Rijeci. Knjižnica kontinuirano napreduje, pa je zabilježeno da je 1988. godine imala fond od 75.000 svezaka knjiga i 7.000 svezaka domaćih i stranih časopisa. Zabilježen je i statistički podatak da je pri studijskom radu u čitaonici te godine korišteno 45.000 knjiga.⁴¹

Slika 2. Zgrada Pedagoškog fakulteta u Rijeci, Omladinska 14

Slika 3. Zgrada Pedagoškog fakulteta u Rijeci, Ivana Klobučarića 1

Od 1998. do 2011. godine

Nakon izdvajanja knjižničnog odjela u Gospiću koji je pripao Visokoj učiteljskoj školi u Gospiću, Knjižnica u Rijeci i dalje djeluje na dvije lokacije. U monografiji Fakulteta iz 2000. godine, u kratkom prikazu navedeno je da Knjižnica, unatoč teškoćama, nastoji

⁴¹ Usp. Rosić, Vladimir (ur.) Nav. dj. Str. 73.

biti informacijsko središte Fakulteta i potpora studijskom, nastavno-znanstvenom i istraživačkom radu. U knjižnici se provodi informatizacija u cilju poboljšanja knjižničnih djelatnosti, obrade podataka i informacija namijenjenih korisnicima. Naglašava se potreba za uključivanjem u knjižničnu mrežu, *online* katalogom i ostalim elektroničkim resursima, što ilustrira nastojanja da se izađe iz okvira institucije i unaprijedi knjižnično poslovanje. Knjižnični fond čini preko 61.000 svezaka monografskih izdanja i 584 naslova časopisa, a o dinamici rada svjedoči i podatak o godišnjoj frekvenciji od 23.500 korisnika i posudbi 46.100 jedinica knjižnične građe.⁴² Knjižnica i dalje nastavlja raditi dislocirano, sve do 2011. godine i preseljenja u novu zgradu Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci na riječkom Sveučilišnom kampusu. Preseljenje je zahtijevalo dugotrajnu i zahtjevnu pripremu koja je uključivala detaljno planiranje, izradu kvalitetnih organizacijskih hodograma i administrativnih akata. K tomu, trebalo je objediniti knjižnične fondove, baze podataka korisnika, ujednačiti računalnu bazu katalogiziranih knjižničnih zapisa i ostalu infrastrukturu. Rezultat svega navedenog bila je uspješna integracija u novom prostoru, a Knjižnica nastavlja s radom kao jedna od stručnih službi Fakulteta.

Od 2011. godine

Od preseljenja i spajanja Knjižnica (slika 4) djeluje kao suvremena informacijsko-komunikacijska služba u akademskom okruženju, a misija i aktivna uloga Knjižnice očituje se prije svega u poticanju i njegovanju suradničkog odnosa s korisnicima i upravom Fakulteta te zagovaranju i popularizaciji korištenja knjižničnih usluga. Knjižnica se, osim toga, nastoji umrežiti i povezati s ostalim visokoškolskim i drugim knjižnicama s ciljem unapređenja i isticanja potencijala koji knjižnice imaju, naglašavajući potporu obrazovnim, istraživačkim i znanstvenim procesima u visokoškolskom sustavu. Djelatnost Knjižnice usmjerena je na kontinuirano povećanje kvalitete knjižnične usluge pa se u radu primjenjuju sve mogućnosti unapređenja usluge kako bi se valjano zadovoljile potrebe korisnika.

⁴² Usp. Stolar, Diana (ur.). Nav. dj. Str. 144-145.

Slika 4. Knjižnica danas - posudbeni pult i čitaonica

Prostor Knjižnice raspoređen je na 460 m², u suvremeno opremljenoj zgradi Filozofskog fakulteta. Ova površina obuhvaća čitaonicu, prostorije za smještaj fonda, spremište za arhivsku i ostalu građu te urede djelatnika. Uzimajući u obzir raznovrsnost studijskih programa koji se izvode na Fakultetu, knjižnični fond je multidisciplinaran, a izgrađuje se sukladno potrebama studija i znanstvenog rada, planski i u dogovoru s upravom Fakulteta. U Izvješću o radu Knjižnice iz 2017. godine zabilježeno je da fond čini 85.196 jedinica građe.

Knjižnično poslovanje obavlja se u integriranom knjižničnom informacijskom sustavu Crolist, putem kojega se može pristupiti i *online* katalogu. Crolist se koristi i za računalnu posudbu knjižnične građe te omogućava povezivanje u mrežu hrvatskih knjižnica, sudjelovanje u kooperativnoj uzajamnoj katalogizaciji i izgradnji Skupnog kataloga Sveučilišta u Rijeci i Skupnog kataloga hrvatskih knjižnica Crolist.

Sastav korisnika Knjižnice čine studenti, znanstveno-nastavni i umjetničko-nastavni djelatnici te zaposlenici stručnih i administrativnih službi Fakulteta, a zanimljivo je istaknuti da zbog smještaja Fakulteta u riječkom Kampusu Knjižnici gravitiraju i njezine usluge koriste studenti i djelatnici ostalih sastavnica Sveučilišta u Rijeci, alumni i građanstvo. Knjižnica korisnicima pruža niz usluga koje su u skladu s načelima suvremene knjižnične djelatnosti: posudbu i međuknjižničnu posudbu građe, diseminaciju relevantnih informacija putem raznih informacijskih kanala, educiranje korisnika s ciljem postizanja visokog stupnja informacijske pismenosti i kompetentnosti pri korištenju knjižničnih usluga. Akademsko okruženje zahtijeva i praćenje potreba znanstvene zajednice, pa Knjižnica pomoću bibliometrijskih alata analizira znanstvenu produktivnost

korisnika znanstvenika te izrađuje potrebne isprave sukladno *Pravilniku o uvjetima za izbor u znanstvena zvanja*.⁴³

Edukacijski alati koji olakšavaju pristup relevantnim informacijama izuzetno su važni u visokoškolskim knjižnicama, pa se tako već pri upisu korisnicima nude tiskani Informativni vodiči i Edukacija korisnika na CD-u. Uz to, Knjižnica početkom svake akademske godine organizira edukacijske radionice namijenjene studentima prve godine preddiplomskih studijskih grupa, ali isto tako i ostalim zainteresiranim korisnicima. *Web* stranica Knjižnice zamišljena je kao interaktivno sučelje putem kojega korisnici mogu izravno pristupiti *online* Edukaciji korisnika, *online* katalogu, Ebsco discovery servisu i bazama podataka, uputiti zahtjev za međuknjižničnu posudbu, ispuniti anonimnu Anketu o zadovoljstvu korisnika i pristupiti virtualnoj šetnji Knjižnicom.

Poštujući načela akademskog i znanstvenog okruženja, Knjižnica promiče otvoren pristup znanosti, znanstveno-istraživačkim podacima i svim ostalim dostupnim relevantnim izvorima informacijama, uvijek kada je to moguće. U travnju 2016. godine Knjižnica je uključena u sustav Digitalnih akademskih arhiva i repozitorija – Dabar, a repozitorij Fakulteta uključen je i u kontrolirani direktorij akademskih repozitorija sa sadržajima u otvorenom pristupu - OpenDOAR (Directory of Open Access Repositories).⁴⁴

Zaključno

Nakon povijesnog prikaza rada Knjižnice Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci i kratkog osvrtu na povijest visokoškolskog knjižničarstva, ovaj rad privodi se kraju razmišljanjem o visokoškolskim knjižnicama danas. Visokoškolske knjižnice se od samih početaka na razne načine dotiču obrazovnih, znanstvenih, intelektualnih i kulturnih segmenata društva, no unatoč tome što pripadaju složenom sustavu visokog školstva, čini se kako danas više nego ikad postoji jaz između knjižnica i okruženja kojemu pripadaju. Ako usporedimo tradicionalnu ulogu knjižnica i suvremeno visokoškolsko knjižničarstvo, razvidno je da se visokoškolske knjižnice suočavaju s nizom problema, od egzistencijalnih do tehnoloških. Na tome tragu je i autorica N. Caidi, koja je 2004. godine izradila međunarodnu studiju o razmatranju nove uloge knjižnica i knjižničara u društvu, na

⁴³ Pravilnik o uvjetima za izbor u znanstvena zvanja. NN 28(2017). URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2017_03_28_652.html (2018-10-09)

⁴⁴ OpenDOAR (Directory of Open Access Repositories). URL: <http://v2.sherpa.ac.uk/opensdoar/> (2018-10-09)

primjeru četiri istočnoeuropske tranzicijske zemlje, u kojoj navodi proturječnosti i probleme s kojima se susreću visokoškolski knjižničari u okruženju visokoškolskog sustava, a koji su uglavnom vezani uz napore da se knjižnična djelatnost objasni profesorima i dekanima fakulteta, koji često minoriziraju ulogu koju visokoškolske knjižnice imaju.⁴⁵ Trag ovih problema provlači se i u dijelu hrvatskih visokoškolskih knjižnica koje, razapete između potreba suvremenog visokog školstva, smanjivanja broja djelatnika, nedostatka prostora i financijskih resursa, traže vlastiti identitet. Knjižnicama, osobito visokoškolskim, zasigurno predstoje višestruki izazovi s kojima će se morati suočavati, poput prevladavanja tradicionalnih stavova o knjižničarstvu kao općoj uslužnoj djelatnosti, mišljenja o tome kako su visokoškolske knjižnice nepotrebne, da su sve relevantne informacije mrežno dostupne te da se izvorima informacija može pristupiti bez ograničenja i posebnog znanja pretraživanja i klasificiranja. Sljedeći važan izazov je ozbiljno razmatranje uloge institucijskih visokoškolskih knjižnica u visokoškolskom sustavu te suočavanje s mišljenjima o tome da sve poslove visokoškolskih knjižnica može preuzeti neka druga „univerzalna“ knjižnica.

U knjizi *Knjižnice i društvo* Josip Stipanov analizira utjecaj suvremene informacijsko-komunikacijske tehnologije te zaključuje da knjižnice sve više postaju platforme u novom informacijskom svemiru te da knjižnična usluga, iako drugačija, postaje daleko djelotvornija.⁴⁶ Da knjižnice nikada neće odustati od svoje uloge, potvrđuje i IFLA-ina publikacija *Pristup i mogućnost svima*, koja kao jedan od doprinosa knjižnica pri ostvarivanju ciljeva održivog razvoja temeljem Agende Ujedinjenih naroda za održivi razvoj 2030. navodi preuzimanje središnje uloge unutar istraživačke i akademske zajednice.⁴⁷ Nadalje, značaj hrvatskog visokoškolskog knjižničarstva ima uporište i u legislativi te je tako prema članku 53. *Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju*⁴⁸ Sveučilište dužno razvijati jedinstveni informacijski i knjižnični sustav, a

⁴⁵ Caidi, Nadia. Building “civilisational competence”: a new role for libraries? // *Journal of Documentation* 62, 2(2006), 202-203. URL: <https://doi.org/10.1108/00220410610653299> (2018-10-10)

⁴⁶ Stipanov, Josip. *Knjižnice i društvo*. Zagreb : Školska knjiga, 2010. Str. 248.

⁴⁷ *Pristup i mogućnost svima : kako knjižnice doprinose ostvarivanju Agende Ujedinjenih naroda za održivi razvoj 2030.* / [prijevod s engleskog Ivana Faletar Horvatić ; stručna redakcija prijevoda Sanjica Faletar Tanacković]. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2018. Str. 4. (Elektronička izdanja Hrvatskoga knjižničarskog društva, ISSN 1846-5447 ; knj. 7). URL: <http://www.hkdrustvo.hr/hr/izdanja/kategorija/-elektronicka> (2018-09-15)

⁴⁸ *Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju*. NN 123(2003). URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2003_07_123_1742.html (2018-09-15)

prema članku 88. student ima pravo na slobodno korištenje knjižnica i ostalih izvora informacija.

Naposljetku može se zaključiti kako je, unatoč mnogobrojnim izazovima i upravo radi suočavanja s njima te kao zalog za budućnost, važno dokumentirati i evaluirati rad visokoškolskih knjižnica, pratiti uspješnost poslovanja, bilježiti pokazatelje i povijesne činjenice. U tome smislu spomenimo da je Komisija za povijest knjige i knjižnica pri Hrvatskom knjižničarskom društvu pokrenula portal koji će okupiti sve entuzijaste i ostale zainteresirane za povijest knjige, knjižnica i knjižničarstva.⁴⁹

Literatura

Agencija za znanost i visoko obrazovanje. Bolonjski proces. URL: <https://www.azvo.hr/hr/visoko-obrazovanje/bolonjski-proces> (2018-10-02)

Aparac-Gazivoda, Tatjana.; Turčin, Vesna. Osvrti na sveučilišne bibliotečne sustave : 1. dio // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 30, 1-4(1987), str. 1-18.

Aparac-Gazivoda, Tatjana.; Turčin, Vesna. Osvrti na sveučilišne bibliotečne sustave : 2. dio // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 31, 1-4(1988), str. 1-20.

Blažeković, Tatjana. Kolegij bibliotekarstva na pedagoškoj akademiji u Rijeci. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 11, 1-2(1965), str. 67-68.

Blažeković, Tatjana. Prikaz školovanja knjižničarskog kadra na Pedagoškoj akademiji u Rijeci. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 14, 3-4(1968), str. 280-284.

Blažeković, Tatjana. Školovanje viših knjižničara na Pedagoškoj akademiji u Rijeci od školske godine 1964./65. do školske godine 1977/78. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 24, 1-4(1979-1980), str. 95-102.

Caidi, Nadia. Building "civilisational competence": a new role for libraries? // Journal of Documentation 62, 2(2006) 194-212. URL: <https://doi.org/10.1108/00220410610653299> (2018-10-10)

Filozofski fakultet u Rijeci. / Stolac, Diana (ur.). Rijeka : Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci, 2000.

Hebrang Grgić, Ivana. Kratka povijest knjižnica i nakladnika. Zagreb : Ljevak, 2018.

⁴⁹ Portal o povijesti knjige, knjižnica, nakladništva i knjižarstva. Komisija za povijest knjige i knjižnica. URL: <http://www.hkdrustvo.hr/povijest-knjige-i-knjiznica/> (2018-10-15)

Izveštaj o radu škole u 1965./66. godini. Rijeka : Pedagoška akademija u Rijeci, 1967.

Izveštaj o radu škole u 1968./69. godini. Rijeka : Pedagoška akademija u Rijeci, 1970.

Izveštaj o radu za razdoblje 1960.-1964. Rijeka : Pedagoška akademija Rijeka, 1964.

Lukežić, Irvin. Književnopovijesne vedute. Pula : Istarski ogranak Društva hrvatskih književnika, 2010.

Minter, Catherine. Academic library reform and the ideal of the librarian in England, France, and Germany in the long nineteenth century // Library & Information History 29, 1(2013), 19-37. URL: <https://doi.org/10.1179/1758348912Z.00000000026> (2018-10-08)

Moodie, Gavin. Gutenberg's effects on universities. // History of Education, 4, 43(2014), 450-467. URL: <http://dx.doi.org/10.1080/0046760X.2014.930186> (2018-10-08)

OpenDOAR (Directory of Open Access Repositories). URL: <http://v2.sherpa.ac.uk/opensoar/> (2018-10-09)

Pedagoški fakultet Rijeka : 1953-1988. Rosić, Vladimir (ur.). Rijeka : Pedagoški fakultet, 1988.

Pelc, Milan. Pismo - knjiga – slika. Zagreb : Golden marketing, 2002.

Portal o povijesti knjige, knjižnica, nakladništva i knjižarstva. Komisija za povijest knjige i knjižnica. URL: <http://www.hkdrustvo.hr/povijest-knjige-i-knjiznica/> (2018-10-15)

Povijest školstva i pedagogije u Hrvatskoj. / Franković, Dragutin (ur.). Zagreb : Pedagoško-književni zbor, 1958.

Povijest UNIRI. URL: https://www.uniri.hr/index.php?-option=com_content&view=article&id=147%3Aosnivanje-i-preustroj-sveucilista&catid=80%3Apovijest&lang=hr (2018-10-09)

Pravilnik o uvjetima za izbor u znanstvena zvanja. NN 28(2017). URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2017_03_28_652.html (2018-10-09)

Pristup i mogućnost svima : kako knjižnice doprinose ostvarivanju Agende Ujedinjenih naroda za održiv razvoj 2030. / [prijevod s engleskog Ivana Faletar Horvatić ; stručna redakcija prijevoda Sanjica Faletar Tanacković]. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2018. (Elektronička izdanja Hrvatskoga knjižničarskog društva, ISSN 1846-5447 ; knj. 7). URL: <http://www.hkdrustvo.hr/hr/izdanja/kategorija/elektronicka> (2018-09-15)

Sečić, Dora.; Turčin, Vesna. Nacionalna i sveučilišna biblioteka u Zagrebu – realizacija knjižnice s dvojnou funkcijom // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 34, 1-4(1991), str. 21-44.

Stipanov, Josip. Knjižnice i društvo. Zagreb : Školska knjiga, 2010.

Stipanov, Josip. Povijest knjižnica i knjižničarstva u Hrvatskoj. Zagreb : Školska knjiga, 2015.

Stipčević, Aleksandar. O važnosti sustavnog proučavanja povijesti knjižnica u Hrvatskoj. Stručni skup *Iz povijesti naših knjižnica*, Daruvar, 16. studenoga 2007. : zbornik radova / uredili Zorka Renić i Ilija Pejić. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo ; Bjelovar : Društvo knjižničara Bilogore, Podravine i Kalničkog prigorja, 2009. Str. 1-4.

Stipčević, Aleksandar. Povijest knjige. Zagreb : Matica hrvatska, 2006.

Švenda-Radeljak, Ksenija. Obrazovanje i status knjižničara u Hrvatskoj do uvođenja studija bibliotekarstva. Zagreb : Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2018.

Visoka industrijsko-pedagoška škola Rijeka : 1953-1963. / Gjivović, Teddy (ur.). Rijeka : VIPŠ, 1963.

Vodič kroz biblioteke i INDOK centre Rijeke. Rijeka : Društvo bibliotekara Rijeka, 1986.
Zakon o bibliotečnoj djelatnosti i bibliotekama. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 19, 1/4(1973), str. 155-163.

Zakon o bibliotekama. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 6, 3/4(1960), str. 75-81.

Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju. NN 123(2003). URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2003_07_123_1742.html (2018-09-15)

